

Людмила Ізидорівна КУРИЛО

доктор економічних наук, професор,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
E-mail: lyudmila.kurylo@gmail.com

Тетяна Михайлівна СЛЬОЗКО

кандидат економічних наук, доцент,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
E-mail: pd@iae.org.ua

Світлана Миколаївна УДОВИЧЕНКО

кандидат економічних наук,
завідувач лабораторії інноваційного провайдингу та інтелектуальної власності,
Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція НААН
E-mail: sudovichenko@ukr.net

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ**

Курило, Л. І. Інституціональні чинники інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки [Текст] / Людмила Ізидорівна Курило, Тетяна Михайлівна Сльозко, Світлана Миколаївна Удовиченко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 2. – С. 144-151. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Мета статті. Метою статті є аналіз інституціональних чинників інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки України.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є доробок науковців з питань розвитку функціонування інституціональних чинників інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки України.

Під час написання публікації використовувалися методи дослідження: бібліографічний (при здійсненні аналізу наукових публікацій щодо аналізу інституціональних чинників інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки України), метод моделювання (при побудові моделі формування інноваційного потенціалу аграрних підприємств під впливом чинників інституціонального середовища та інноваційної економіки аграрного сектору економіки України).

Результати дослідження. У статті визначено чинники інституціонального середовища, що впливають на інноваційну діяльність аграрного сектору економіки, сприяють її розвитку.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у обґрунтуванні основних результатів дослідження щодо підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки України на основі визначених у статті чинників інституціонального середовища та здійснення напрацювання певних пропозицій щодо підвищенню ефективності їх діяльності.

Практична значущість результатів дослідження. Основні результати, одержані в нашій публікації, є підґрунтям для вирішення практичних проблем щодо підвищення ефективності функціонування чинників інституціонального середовища, які сприяють конкурентоспроможному розвитку аграрного сектору економіки України.

Ключові слова: інститут; інституція; інституційне середовище; інновації; інвестиції; економіка; політика; суспільство.

Liudmyla Izydorivna KURYLO

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy"
E-mail: lyudmila.kurylo@gmail.com

Tetiana Mykhailivna SLYOZKO

PhD in Economics,
Associate Professor,
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy"
E-mail: pd@iae.org.ua

Svitlana Mykolayivna UDOVYCHENKO

PhD in Economics,
Head of the Laboratory of Innovation Providing and Intellectual Property,
Donetsk State Agricultural Experimental Station NAAS
E-mail: sudovichenko@ukr.net

INSTITUTIONAL FACTORS OF INNOVATIVE ECONOMY IN AGRICULTURE

Abstract

The purpose of the article. The aim of the article is to analyze the institutional factors of innovation in the agricultural sector of Ukraine's economy.

Research methodology. Theoretical and methodological basis of research achievements of scientists has been done on the basis of the development of institutional factors of functioning innovation in the agricultural sector of Ukraine's economy.

The following research methods have been used in this article: bibliographic (in the analysis of scientific publications on the analysis of institutional factors of innovation in agriculture economy Ukraine), modeling method (the construction model of the innovation potential of agricultural enterprises under the influence of factors of institutional environment and innovative economy of the agricultural sector of Ukraine).

Research results. The article defines the institutional environment factors that affect the innovation of agricultural sector and contribute to its development.

Scientific novelty of research results is the justification of research results as for the improvement of the efficiency of the agricultural sector in Ukraine. It has been done on the basis of the factors of institutional environment that are set out in the article. The elaboration and implementation of specific proposals to improve the efficiency of their activities are worked out.

The practical significance of the study. The main results, that have been obtained in our research, is the basis for solving practical problems to improve the efficiency of the institutional environment factors that contribute to the development of competitive agricultural sector of Ukraine.

Keywords: institute; institution; institutional environment; innovation; investment; economy; policy; society.

JEL classification: O13

Вступ

Розвиток сучасної економіки загалом і аграрної зокрема суттєво залежить від інновацій. Останні, безумовно, є базовим чинником ефективності і першопричиною успіху функціонування соціально-економічних систем на шляху просування до відкритого ринку. Ключовими характеристиками цих систем є їх інституційна структура та координувальні механізми, які забезпечують їх функціонування. Серед них: форми власності на засоби виробництва; спосіб координації і управління економічною діяльністю; різного роду організаційні механізми; встановлені людьми обмеження, які спрямовують їх взаємодію в певне русло тощо. Усі ці характеристики водночас є чинниками зовнішнього та внутрішнього середовища, що діють на систему, до яких слід додати також встановлені у суспільстві правила, формальні та неформальні обмеження, принципи та постулати, що регулюють економічні, у тім числі й інноваційні, процеси. Усі разом вони утворюють інституціональне середовище, під дією якого змінюється поведінка такого роду систем.

Суттєвість таких змін здатна пояснити теорія інституціоналізму або інституціональна теорія. Вона, як напрям економічної думки, вивчає й описує механізми регулювання, впорядкування суспільного життя, діяльності та поведінки людей з урахуванням сукупності прийнятих соціальних норм, звичаїв, зразків поведінки (інститутів); досліджує форми організацій (підприємств) та інституціональну структуру

підприємництва [1]. Ця теорія застосовується в науці як методологічний (так званий інституціональний) підхід до розгляду поведінкових систем. Саме цей методологічний підхід ми використаємо у нашому дослідженні аспектів функціонування інноваційної діяльності в системі аграрного сектору економіки.

Аналіз останніх публікацій у цьому напрямку свідчить, що на питання інституціонального підходу в економічній теорії та практиці, у тім числі - і в аграрній сфері економіки, звертають увагу такі науковці, як: В. Вольчик, Т. Гайдай, В. Геєць, О. Гриценко, Н. Костюченко, М. Малік, О. Мороз, Ю. Овсієнко, М. Овчарук, А. Олейник, Т. Осташко, Р. Пустовійт П. Саблук, А. Чухно, А. Шастітко, О. Шпикуляк, О. Шпичак, В. Якубенко та ін.

У багатьох дослідженнях цих науковців наголошується, що інституціональна теорія привертає увагу винятково як доктрина, здатна пояснити сучасний стан економіки та перспективи її розвитку з позицій взаємодії базових економічних інститутів. Окрім інститутів, ця доктрина базується також на поняттях інституції, інституціонального середовища, дефініції яких поглиблено досліджено у [2]. Усі ці поняття пов'язують насамперед із соціальним характером організації суспільного життя, у тому числі закономірностями розвитку економічних відносин. Перші два поняття, за висловлюванням класика інституціоналізму Д. Норта, означають: інститут – “правила гри”, інституції (організації) – гравці [3]. Інститути у вигляді створюваних людьми меж поведінки, які впливають на політичну, економічну та соціальну взаємодію, а інституції – це організації, які встановлюють ці межі діяльності. Категорія «інституціональне середовище» розуміється як система інститутів та інституцій, які реально існують та визначають характер суспільного життя насамперед у його соціально-економічних проявах.

Усі ці категорії наявні і в аграрному секторі економіки, оскільки ця сфера діяльності як система постійно знаходиться в русі, під одночасним впливом на неї і старих, і нових інститутів та інституцій, що потребує удосконалення інституціонального середовища, яке часто вважають особливого роду «матрицею розвитку вищого порядку чи вектором, що визначає основний напрямок розвитку системи і швидкість інституціональних змін» [4, с. 21]. Таким вектором, який визначає основний напрямок розвитку аграрного сектору економіки, є впровадження інновацій. Саме цей вектор з точки зору впливу різних чинників інституціонального середовища на розвиток інноваційної аграрної економіки маловивчений фахівцями, у зв'язку з чим ми хочемо заповнити цю прогалину власними дослідженнями.

Мета статті

Мета статті – охарактеризувати чинники інституціонального середовища, що впливають на інноваційну діяльність аграрного сектору економіки з метою визначення шляхів більш динамічного її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Відомо, що інноваційна економіка базується на інноваціях, на знаннях та інтелекті, на постійному технологічному удосконаленні, на виробництві і експорті високотехнологічної продукції з високою додатковою вартістю. Вважається, що цю додаткову вартість створює інтелект новаторів та вчених, інформаційна сфера, а не матеріальне виробництво. Тому таку економіку ще називають інтелектуальною економікою, яка, як зазначено О. Ю. Мамедовим, функціонує за наявності дещо інших чинників розвитку. З одного боку, це інститути громадянського суспільства, конкуренції, лібералізму; з іншого – стимули з боку держави, ринку й суспільства [5]. І ті, й інші є окремими складовими частинами інституціонального середовища інноваційного розвитку підприємств, які забезпечують процес інновацій через акумулювання значних матеріальних, фінансових, інтелектуальних та людських ресурсів, орієнтуючись на капіталізацію різних джерел формування власного капіталу. У сукупності вони можуть стати теорією ефективної організації суспільного виробництва тільки за умови його опертя на інноваційні теорії розвитку, які відіграють все більш важливу роль у реалізації інноваційних процесів і технологій у інноваційній економіці [6, с. 44].

Реалізація цих інноваційних процесів і технологій у інноваційній економіці здійснюється через сукупність інститутів (норм і правил), регламентованих законодавчими, нормативно-правовими, відомчими та галузевими актами, що регулюють інноваційну діяльність. Їх розробляють спеціальні організації – інституції, до яких у інноваційній економіці відносять інноваційні структури: фінансові інститути (лізингові компанії, венчурні фонди, інноваційні фонди, банки), інноваційні структури (технополіси, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні центри) та інфраструктура підтримки (центри експертизи та специфікації, консалтингові фірми, інжинірингові фірми, маркетингові центри, інформаційні центри); державні та місцеві органи влади у сфері інноваційної діяльності [4, с. 20].

Особливості інноваційної економіки формують й особливі чинники інституціонального середовища, що впливають на інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору. Серед них: (а) складна структура аграрного виробництва; (б) суттєва зношеність основних засобів; (в) неможливість за невеликі накопичення амортизаційних відрахувань упроваджувати дорогий інноваційний продукт; (г) сезонність виробництва та тривалість періоду обігу капіталу; (д) залежність від кліматичних умов; (ж)

низький рівень активності сільського населення, особливо молоді. Однак саме молодь і може впроваджувати у виробництво новітні досягнення науково-технічного прогресу, для чого їй потрібна відповідна заробітна плата та інфраструктура.

Тому тут потрібно встановлювати інституційні правила, які сприяли б розвитку інноваційної аграрної економіки, іншими словами, змінювати як чинники інституціонального середовища, так і саме середовище. Ефективність цих чинників забезпечується лише за умови конструктивного підходу до функціонування приватної власності; налагодження взаємодії бізнесу, держави й суспільства в механізмі регулювання; підвищення якості правових інститутів; забезпечення високого рівня людського капіталу, а насамкінець - створення інноваційної економіки на основі її інституціональної модернізації [7]. Що ж для цього потрібно?

Зазначимо, що насамперед тут важливу роль відіграє держава. Будучи інститутом особливого роду, держава створює так званий «інституційний корсет», що підтримує ринкове середовище в необхідній формі. Такий «корсет» складається із спеціальних видів діяльності держави – законодавчої, адміністративної, контрольної, наглядової, захисної, яким відповідають інституційні інструменти й установчі структури, що встановлюють для господарських агентів універсальний порядок дій [8, с. 78]. Саме держава як інститут створює базові чинники конкурентоспроможності підприємств, що дозволить забезпечувати всебічне накопичення і розвиток знань, коли головною продуктивною силою стане інтелект та інформація, що сприятиме активізації інноваційних процесів, особливо в умовах відповідного конкурентного ринку.

Держава як інститут діє через свої чинники, якими і репрезентовано цей «корсет»: податковою політикою; адміністративними бар'єрами; механізмами фінансування та кредитування; порядком інформаційно-консультаційного забезпечення; внутрішньою організаційною структурою бізнесу; тінговою економікою; поведінковими мотивами працівників апаратів управління підприємств тощо.

Дослідження кожного із цих чинників у практичній діяльності аграрних підприємств показує, що інституціональна система є незбалансованою, що виявляється як на рівні базисних (власність, влада, управління, праця), так і похідних інститутів (ціна, конкуренція, підприємництво, регулювання). Так лише один сприятливий податковий режим суттєво змінить стан і привабливість інвестиційного клімату, про що стверджує Г.В. Спаський. Він зазначає, що з метою оптимізації витрат інвестори з країн ЄС прагнуть знайти країну з мінімальними ставками податків, але прийняті в Україні нормативні документи з питань оподаткування зробили інвестиційний клімат країни менш привабливим, ніж у інших країнах. Відсутність гнучких систем страхування підприємницьких ризиків інвесторів при мінімальних тарифах та податкових пільгах відштовхує багатьох іноземних інвесторів [9].

Крім того, в інституціональному середовищі на інноваційну діяльність впливають ще й *соціальні інститути* – організації, що формують соціально-економічне середовище ринкового господарства (акціонерні товариства, приватні власники, політичні партії, некомерційні організації різного виду, освітні установи тощо). Одним із таких соціальних інститутів є інтелектуальне підприємництво, що становить систему нагромадження знань з подальшим їх використанням у створенні інновацій, у тім числі й у аграрній сфері економіки. Інтелектуальне підприємництво базується на науковому інноваційному потенціалі, під яким В. І. Покотилова розуміє сукупність матеріальних і трудових ресурсів, організаційних, інформаційних і наукових складових, фінансових умов, що перебувають у діалектичному взаємозв'язку та функціонують як єдине ціле, створюючи оптимальні умови для ефективної реалізації інноваційної діяльності [10].

Дослідниця також вважає, що інноваційний потенціал є інтегральним поняттям виробничого і наукового потенціалів. Перший містить такі складові, як кадрова, матеріально-технічна (ресурсна), інформаційно-методологічна, організаційно-управлінська і маркетингова. Другий базується на забезпеченості науковими кадрами, матеріально-технічному та інформаційному забезпеченні, оптимізації організаційно-наукової системи, накопиченні знань, дослідних роботах, трансформації науки й освіти [10]. В. І. Покотилова вказує і на такі чинники, що сприяють розвитку інноваційного потенціалу, як: поглиблення міжнародного співробітництва в інноваційній сфері; зміцнення кадрового потенціалу; здійснення заходів щодо інтеграції науки і виробництва; створення агротехнопарків, фінансово-промислових груп, горизонтальних і вертикальних холдингових компаній; удосконалення правових засад інноваційної діяльності та регулювання ринку інновацій в аграрній сфері шляхом застосування податкових, кредитних, страхових, митних й інших механізмів [10].

Ще одним важливим чинником інституціонального середовища, що впливає на інноваційну економіку, є інноваційна політика, в структурі якої К. М. Головіна виокремлює п'ять складових: (1) маркетингову політику, що формує тактику і стратегію поведінки підприємства на ринку; (2) політику в галузі науково-дослідних робіт, завданням якої є визначення наукового потенціалу підприємства; (3) політику структурних змін, зорієнтовану на вивчення організаційної форми підприємств, адекватних інноваційним завданням; (4) технічну політику, спрямовану на технічне переозброєння підприємства; (5) інвестиційну політику, що охоплює фінансово-економічні аспекти функціонування підприємства та

накопичення коштів для реалізації інноваційних проектів [11].

Слід зазначити, що чи не найважливіше місце тут посідає п'ятий структурний елемент – інвестиційна політика, без якої неможливі інновації. Інвестиційна політика базується на принципах, сформульованих С.В. Бойко як принципи інвестиційної моделі економічного зростання [12]. Це наступні принципи: (1) системності, коли державна політика у сфері інвестицій складає певну систему взаємодії таких елементів, як мета, задачі, інструменти, очікувані ефекти; (2) узгодженості між соціальною, політичною, економічною та інвестиційною політикою держави, спрямованих на здійснення однієї мети; (3) послідовності формування дерева цілей від допоміжних до головної мети державної інвестиційної політики; (4) єдності всіх органів влади у процесі інвестування (державного, регіонального та місцевих рівнів); (5) забезпечення ринкової конкурентоспроможності; (6) інформаційного забезпечення через публічність та прозорість інвестиційних проектів; (7) збалансованості бюджетних зобов'язань та їх ресурсного забезпечення з метою створення довіри до державних органів влади у приватних партнерів тощо [12].

Як видно із викладеного, існують різноманітні чинники інституціонального середовища, що впливають на інноваційні процеси в економіці. Їх дослідження потребує систематизації, що дозволить продовжити їх подальше наукове осмислення та пошук нових шляхів вирішення питань впровадження інновацій. Нами систематизовано визначені вище чинники інституціонального середовища. З цією метою вводимо позначення кожного визначеного чинника або блоку чинників: А – інституціональне середовище: А₁ – інститути та А₂ – інституції, які репрезентовано у нашому дослідженні державними та соціальними інститутами та інституціями, відповідно позначеними: А_{1Д} і А_{1С}; А_{2Д} і А_{2С}. Частиною цього середовища є інноваційні структури, позначені (АІС), та інфраструктура підтримки (АІП), які далі деталізувати не будемо, оскільки вони детально описані у статті вище. До чинників інституціонального середовища належать також чинники інноваційного сектору аграрної економіки, позначимо їх (ЧІСАЕ), які у статті зазначені, описані та позначені відповідно літерами: (а), (б), (в), (г), (д), (ж).

Усі названі чинники взаємодіють між собою, спрямовуючи свою дію на створення інноваційного потенціалу аграрних підприємств. Цю взаємодію ми спробували систематизувати, розмістивши чинники та їх вектор дії у певній послідовності, у зв'язку з чим отримали модель формування інноваційного потенціалу аграрних підприємств під впливом чинників інституціонального середовища та інноваційної економіки аграрного сектору, зображену на рис. 1.

Рис. 1. Модель формування інноваційного потенціалу аграрних підприємств під впливом чинників інституціонального середовища

Як зображено в моделі, з одного боку, на інноваційну економіку впливають державні інститути та інституції $A (A_1; A_2)$: $AD (A_1D \text{ і } A_2D)$; з іншого, соціальні інститути: $A (A_1; A_2)$: $AC (A_1C \text{ і } A_2C)$. Це ті загальні інститути і інституції, які діють на усю економіку в країні без винятку. Однак у аграрній економіці є свої особливості, тому на рис.1 ми виокремили ці особливі чинники, притаманні суто аграрній економіці. Усі разом вони формують інноваційну економіку аграрного сектору, у результаті чого створюється інноваційна політика на основі принципів, а на їх основі формується інноваційний потенціал (науковий + виробничий) аграрних підприємств. Отримана в результаті проведеного нами дослідження модель формування інноваційного потенціалу аграрних підприємств дозволяє комплексно систематизувати зусилля аграрної науки та спрямувати їх на реалізацію ідей у практиці інноваційної діяльності аграрних підприємств. Застосування в практичній діяльності названих структурних елементів інноваційної політики та принципів інвестиційної політики, без сумніву, сприятиме реалізації інноваційного потенціалу у аграрній сфері економіки, що дозволить будувати її на постійному технологічному удосконаленні, на виробництві і експорті високотехнологічної продукції.

Сюди слід також додати і такий аспект, як залучення коштів населення країни, яке їх має, але не вкладає у економіку країни, оскільки таким інститутом, як держава, не створено відповідні механізми їх залучення та гарантії збереження і примноження. Однак поруч із гарантіями потенційним індивідуальним інвесторам слід пояснювати про необхідність зниження відсоткових ставок, оскільки 26 % річних, які зараз пропонують банки за депозитами, в майбутньому призведуть як до краху таких банків, так і до краху всієї економіки через непомірну інфляцію. Також стануть неможливими інвестиції у інноваційну економіку, тим більше, що у її основі знаходиться інтелект та людський капітал.

Говорячи про інтелект, не слід забувати про соціальні інституції та інститути. Саме через них має регулюватися економіка, у якій ринкові механізми мають стати новими, за яких не було б того первісного накопичення капіталу, лозунг якого був виказаний ще у XVIII столітті різними економістами, але узагальнений і поширений К. Марксом у «Капіталі», де зазначено, що капітал боїться відсутності прибутку або занадто малого прибутку, як природа боїться порожнечі. Але, коли прибуток є достатнім, капітал стає ненажерливим. Забезпечте 10 %, і капітал погодиться на будь-яке його застосування, за 20 % він пожвавлюється, а за 50 % готовий зламати собі голову, при 100 % він кидає виклик усім людським законам, а при 300 %, немає такого злочину, на який він не ризикнув би, хоч би й за страху потрапити на шибеницю [13]. Таке накопичення первісного капіталу почалося в нашій країні на перших порах зародження ринкової економіки після розпаду соціалістичної системи, коли підприємці реалізували лише той товар, який приносив їм дохід у великих розмірах. Навіть тепер вони зізнаються, що якщо чистий прибуток менше 100 %, то від такого товару вони готові відмовлятися, оскільки у попередніх роках за деякими товарами він складав не менше 300 %, а інколи досягав й 1000 % [14].

Тому у випадку із накопиченням капіталу за рахунок високих відсотків має залучатися банківський інститут, а точніше така інституція, як НБУ. Остання має розробити таку політику, коли відсотки будуть обмежені як у банках, так і в інших інвестиційних проектах, бо що більше коштує депозит, то дорожчий кредит, то вищі ціни і вища інфляція, то швидше відбувається спад економіки. Якщо вона і зростає, то винятково за рахунок зростання цін. А оскільки населення країни знаходиться разом із інститутами і інституціями у одному «човні», то де б не знаходилися його (населення) гроші, всі вони потонуть разом із цим човном, якщо він буде перевантажений тією ж інфляцією і тоннами надрукованого, нічим не забезпеченого, паперу. Щоб цього не відбулося, треба пояснювати і підприємцям, і населенню, що човен один, його не можна перевантажити, а для цього потрібно дотримуватися «правил гри», встановлених хоч і ринковими механізмами, але механізмами сталої економіки.

Для цього слід змінювати інформаційну політику, в основі якої лежало б роз'яснення відносно нової економічної політики, політики поступового сталого розвитку і невеликих норм прибутку. Саме невеликі відсотки, невеликі прибутки сприятимуть упровадженню інноваційного продукту. Цей процес буде дуже тривалим, у результаті якого поступово має змінюватися менталітет підприємництва і менталітет самого населення.

Упроваджувати інновації повинні (в більшості) молоді науковці, яких держава повинна стимулювати, створюючи відповідні умови. Саме науковці повинні шукати інвесторів для своїх інновацій, займатись упровадженням і правовим захистом своїх досліджень. Тут має бути поєднання науки і практики, коли компанії замовляють інноваційний продукт, виділяють фінансові ресурси на його впровадження, а фахівці, таким чином, його створюють і реалізують у інноваційному середовищі. Це особливо важливо у аграрному секторі, де потрібно шукати ресурси, бо інноваційних проектів дуже багато, а ресурси для їх упровадження обмежені. Саме аграрна сфера економіки може зробити той самий стрибок у інтелектуальному розвитку на базі інновацій.

Здійснення заходів на шляху поліпшення інноваційної діяльності у системі аграрного сектору економіки можливе за умови інвестування у людський капітал, технічне переозброєння підприємств, зміцнення виробничої і соціальної інфраструктури підприємств, активізацію наукових розробок та їх впровадження у практику діяльності. Активізацію наукових розробок слід здійснювати не тільки за

рахунок коштів бюджету, а й за рахунок приватних інвестицій, коли підприємці будуть зацікавлені у інноваційних розробках і самі захочуть їх фінансувати, для впровадження у своє виробництво.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Дослідження чинників інституціонального середовища, що впливають на інноваційну діяльність аграрного сектору економіки, дозволило зробити наступні висновки.

По-перше, застосування як методологічного інституціонального підходу у дослідженні дозволило побудувати модель формування розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств під впливом чинників інституціонального середовища, яка дозволяє комплексно систематизувати зусилля аграрної науки та спрямувати їх на реалізацію ідей у практичну площину інноваційної діяльності аграрних підприємств.

По-друге, довести, що державні і соціальні інститути мають формувати такі правила і закони, які сприятимуть упровадженню ресурсозберігальних технологій. По-третє, показати, що інституції через законодавство та інші правила мають здійснювати структурні трансформації виробництва з метою його оптимізації, реорганізацію управління виробництвом і персоналом.

Список літератури

1. Лопатинський, Ю. М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади [Текст] : навч. посіб. / Ю. М. Лопатинський. – Чернівці: Рута, 2006. – 344 с.
2. Сльозко, Т. М. Інституційна теорія у обліковій науці: деякі проблеми дефініцій [Текст] / Т. М. Сльозко // Materialy X Mizinarodni vedecko-prakticka conference «Dny vedy – 2014», 27.03.2014 – 05.04.2014. Dil 5. Ekonomicke vedy. Praga. PH “Education and science s.r.o. 2014” – С. 80-83.
3. Институциональная экономика [Текст] : учебник/ Под общ. ред. А. Олейника. – М.: ИНФРА – М, 2007. – 704 с.
4. Архієреєв, С. І. Формування ринкового інституціонального середовища інноваційної діяльності [Текст] / С. І. Архієреєв, Н. М. Волоснікова // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Сер. Економічна. – 2004. – Вип. 76. – С. 17-22.
5. Мамедов, О. Ю. Тайна инновационной экономики – в ее инновационной организации! [Текст] / О. Ю. Мамедов / Экономический вестник Ростовского государственного университета, 2009. – Т.7, №2. – С. 5-8.
6. Пестова, О. А. Институціональні аспекти теорії інноваційного розвитку [Текст] / О. А. Пестова // Академічний огляд. – 2011. – № 2 (35). – С. 38-45.
7. Шпикуляк, О. Г. Институціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки [Текст] / О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило // Облік і фінанси АПК. – 2010. – №3. – С. 38-45.
8. Гриценко О. А. Місце держави в інституційному просторі трансформаційної економіки [Текст] / О. А. Гриценко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. Т.11. – Суми: ВВП “Мрія - 1” ЛТД, УАБС, 2004. – С. 76-82.
9. Спаський, Г. В. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств Закарпаття [Текст] / Г. В. Спаський // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 62-64.
10. Покотилова, В. І. Роль науки у формуванні інноваційного потенціалу агро продовольчого комплексу [Текст] / В. І. Покотилова // Економіка АПК. – 2008. – №7. – С. 68-75.
11. Головіна, К. М. Роль складових інноваційної політики на підприємстві [Текст] / К. М. Головіна // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств // Тези доповідей. VI Міжн. наук.-практ. конф., 30-31 жовтня 2013 р., – Харків, НТУ «Харківський політехнічний інститут». – 2013. – С. 127-128.
12. Бойко С. В. Основні принципи побудови інвестиційної моделі економічного зростання [Текст] / С. В. Бойко // Теорія та практика управління економічним розвитком // Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 22-24.11. 2012 року). – В.3т., – Т.1. – Донецьк: ООО «Фирма «Друк-Инфо», 2012. – С. 25-27.
13. Dunning, T. J. Trade's Unions and Strikes: Their Philosophy and Intention. — London: Published by the author, and Sold by M. Harley, No 5, Raquet court, Fleet street, E.C. 1860. — P. 35-36.
14. Сльозко, Т. М. Собівартість у постіндустріальній економіці: погляд бухгалтера [Текст] / Т. М. Сльозко // Економіка України - 2010. - № 9. – С. 60-67.

References

1. Lopatynskyi, Yu. M. (2006). Transformatsiia ahrarnoho sektora: instytutsionalni zasady. Chernivtsi: Ruta.
2. Slozko, T. M. (2014). Instytutsiina teoriia u oblikovii nauksi: deiaki problemy definityi. Materialy Kh Mizinarodni vedecko-prakticka conference «Dny vedy – 2014», 27.03.2014 – 05.04.2014. Dil 5. Ekonomicke vedy. Praga. PH “Education and science s.r.o. 2014”.
3. Olejnik, A. (2007). Institucional'naja jekonomika. Moscow: INFRA -M.

-
4. Arkhiereiev, S. I. & Volosnikova, N. M. (2004). Formuvannia rynkovoho instytutsionalnogo seredovyshcha innovatsiinoi diialnosti. Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu, 76, 17-22.
 5. Mamedov, O. Ju. (2009). Tajna innovacionnoj jekonomiki – v ee innovacionnoj organizacii! Jekonomicheskij vestnik Rostovskogo gosudarstvennogo universiteta, 7(2), 5-8.
 6. Piestova, O. A. (2011). Instytutsionalni aspekty teorii innovatsiinoho rozvytku. Akademichnyi ohliad, 2 (35), 38-45.
 7. Shpykuliak, O. H. & Kurylo, L. I. (2010). Instytutsionalizatsiia innovatsiinoi diialnosti v aharnii sferi ekonomiky. Oblik i finansy APK, 3, 38-45.
 8. Hrytsenko O. A. (2004). Mistse derzhavy v instytutsiinomu prostori transformatsiinoi ekonomiky. Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats. T.11. Sumy: VVP "Mriia - 1" LTD, UABS.
 9. Spaskyi, H. V. (2008). Investytsiine zabezpechennia fermerskykh gospodarstv Zakarpattia. Ekonomika APK, 7, 62-64.
 10. Pokotylova, V. I. (2008). Rol nauky u formuvanni innovatsiinoho potentsialu ahro prodovolchoho kompleksu. Ekonomika APK, 7, 68-75.
 11. Holovina, K. M. (2013). Rol skladovykh innovatsiinoi polityky na pidpriemstvi. Problemy sotsialno-ekonomichnogo rozvytku pidpriemstv. Kharkiv., NTU «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut», 127-128.
 12. Boiko, S. V. (2012). Osnovni pryntsypy pobudovy investytsiinoi modeli ekonomichnogo zrostannia. Teoriia ta praktyka upravlinnia ekonomichnym rozvytkom. Donetsk: OOO «Fyrma «Druk-Ynfo», 25-27.
 13. Dunning, T. J. (1860). Trades Unions and Strikes: Their Philosophy and Intention. London.
 14. Slozko, T. M. (2010). Sobivartist u postindustrialnii ekonomitsi: pohliad bukhhaltera. Ekonomika Ukrainy, 9, 60-67.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.